

Број: 13/2025

Датум: 06.08.2025. године

РЕПУБЛИКА СРПСКА
**МИНИСТАРСТВО ПРОСВЈЕТЕ И
КУЛТУРЕ**

Трг Републике Српске број 1
78 000 Бања Лука

Предмет: Примједбе на Нацрт закона о предшколском васпитању и образовању Републике Српске

На основу Закључка о јавној расправи Нацрта закона о предшколском васпитању и образовању Републике Српске, број: 02/1-021-842/25, који је објављен на званичној интернет страници Народне скупштине Републике Српске 7. јула 2025. године (у даљем тексту: Нацрт), те на основу одржаних јавних расправа у Источном Сарајеву и Бањалуци, благовремено у току рока за јавну расправу, упућујемо примједбе.

Примједбе се односе на:

1. Потребу усклађивања Нацрта закона са Уставом Републике Српске, важећим законима и општеприхваћеним стандардима, посебно у области заштите родитељских права, права дјеце и личних података, са нагласком на право на приватност и заштиту података о личности дјетета;
2. Забрану дискриминације у свим поступцима који се тичу дјеце, и потребу транспарентног поступка доношења и измјена програма предшколског васпитања и образовања (општег и специјализованих), уз веће учешће родитеља у њиховом креирању и примјени;
3. Анализу осталих релевантних одредби са аспекта заштите права дјеце и родитељског права, као и
4. Приједлоге за унапређење система предшколског васпитања и образовања у цјелини.

ПРИМЈЕДБЕ

Имајући у виду да Нацрт регулише систем предшколског васпитања и образовања и може имати веома широк утицај на вршење родитељског права, права дјетета и утицај на породичне прилике кроз систем мјера здравствене и социјалне заштите које су веома широко постављене, те због обраде веома личних и осјетљивих података о дјечи и родитељима, сматрамо да је важно прецизирати одређене појмове. Ово нарочито због веома широких дефиниција коришћених у Нацрту. У интересу дјеце, породице и

правне сигурности, да би се избјегла потенцијално могућа широка и разноврсна тумачења у пракси, предлагемо да се на почетку прецизирају општи појмови што је у складу са Правилима за израду закона и других прописа Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“, број: 24/14). Дефинисање појмова може се извршити на следећи начин:

Родитељско право

Обухвата првенствено право родитеља да подижу, васпитавају и образују дијете, доносе одлуке о његовом здрављу, социјалној и образовној заштити, у складу са чланом 36. Устава РС и чланом 5. Конвенције о правима дјетета.

Најбољи интерес дјетета

Основно начело из члана 3. Конвенције о правима дјетета; свака активност установе мора бити усмјерена на добробит дјетета, уз поштовање његовог физичког, емоционалног, образовног и социјалног развоја.

Социјална интервенција

Свако поступање органа социјалне заштите или предшколске установе које се односи на породицу и дијете не може да мијења или ограничава начин на који родитељи остварују своја права. Социјална интервенција која представља ограничење права које је нужно и пропорционално, може се предузимати само на основу закона који примарно регулишу ову материју.

Превентивно-здравствена заштита у предшколској установи

Подразумијева праћење раста и развоја, здравствено-хигијенске мјере савјетодавног карактера и промоцију здравља дјеце. Не обухвата медицинске интервенције које се спроводе искључиво у здравственим установама.

Педагошка документација

Скуп службених евиденција о развоју, васпитно-образовним активностима и постигнућима дјеце у предшколској установи, вођен искључиво у сврху васпитања и образовања, одвојено од свих евиденција социјалне заштите, у складу са законом о заштити личних података.

Програм предшколског васпитања и образовања

Цјеловити развојни програм са припадајућим специјализованим и компензационим програмима, који се остварује у установама и другим законом прописаним организационим јединицама, уз уважавање мишљења и права родитеља и уз стручни надзор Министарства и Завода.

Сагласност родитеља

Писана изјава родитеља којом дају пристанак за учешће дјетета у одређеним активностима, обради личних података или примјени здравствених и социјалних мјера у складу са законом.

Поред дефинисања основних појмова, а ради заштите најбољих интереса дјетета, заштите права на приватни и породични живот и права родитеља да се прије свих других брину о здрављу, васпитању и образовању своје дјеце, потребно је приступити измјенама и допунама одређених чланова Нацрта.

I – Члан 3.

Преширока и спорна формулација члана 3. став 1. који гласи: „Предшколско васпитање и образовање је дјелатност од општег интереса за Републику која обухвата васпитање и образовање дјеце предшколског узраста, а подразумијева процес раног учења и формирања личности дјетета до поласка у школу које се одвија у свим окружењима у којима дијете живи.“

„Формирање личности дјетета“ у комбинацији са синтагмом „у свим окружењима у којима дијете живи“ је врло претенциозна формулација која је у супротности са чланом 36. Устава Републике Српске који гарантује право родитеља да се брину о васпитању своје дјеце.

Оваква норма је: правно непоуздана, јер закон не може уређивати приватна и неформална окружења; ствара утисак да држава надзире и приватни породични живот, што је у директној колизији са чланом 13. Устава РС – заштита приватног и породичног живота, затим чланом 8. Европске конвенције о људским правима – право на приватност и породични живот.

Анализа норми у наставку нацрта наводи нас на закључак да је овако широка формулација потребна да оправда обраду осјетљивих података о личности дјетета. Наиме, законодавац користи широку формулацију да не би дошао у колизију са чланом 8. Закона о заштити личних података БиХ – ограничење обраде података на законите сврхе о чему ће у наставку бити више ријечи.

Овај став 1. у супротности је са ставом 3. истог члана који јасно и недвосмислено упућује да се Програм предшколског васпитања реализује у установама, а не свим окружењима у којима дијете живи. Имајући у виду све наведено, а ради заштите родитељских права, права дјетета, уставног поретка и установљених норми домаћег и међународног права, предлажемо брисање спорних одредби и става 1. члана 3. и формулацију норме на сљедећи начин:

„Предшколско васпитање и образовање је дјелатност од општег интереса за Републику која обухвата васпитање и образовање дјеце предшколског узраста, а подразумијева процес раног учења до поласка у школу уз пуно уважавање и поштовање права родитеља да се старају о подизању, васпитању и образовању своје дјеце и брину о својој дјеци прије свих других.“

II – Улога центра за социјални рад у систему предшколског васпитања и образовања – Примједба се односи се на чланове: 3, 13, 81, 107, 108–110

Текст нацрта садржи ове одредбе које се тичу улоге центра за социјални рад:

Члан 3, став 3: Програм предшколског васпитања и образовања може се обављати у центрима за социјални рад у неразвијеним и изразито неразвијеним јединицама локалне самоуправе у којима не постоје предшколске установе.

Члан 13, став 7: Центри за социјални рад могу обављати дјелатност предшколског васпитања и образовања у оквиру посебног одјељења или организационе јединице уколико су испуњени услови из овог закона.

Уочени недостаци са посебним акцентом на права родитеља и права дјетета, и то:

1. *Ризик нарушавања родитељских права.* Наиме, Центри за социјални рад имају законска овлашћења у области надзора над вршењем родитељског права и интервенције у случајевима занемаривања дјетета. Уколико исти орган обавља и предшколски програм, без јасне подјеле функција, може доћи до конфликта улога и осјећаја да се родитељи налазе под сталним надзором, што може обесхрабрити укључивање дјеце у предшколски програм.

2. *Потреба за заштитом права дјетета.* Конвенција о правима дјетета (чл. 28 и 29) захтијева да дјеца имају једнак приступ квалитетном образовању. Уколико ЦСР нема лиценциране васпитаче и одговарајућу педагошку инфраструктуру, квалитет образовања и најбољи интерес дјетета могу бити угрожени. Боравак дјеце у просторијама ЦСР може изазвати социјалну стигму, јер су ове установе у јавности везане за социјалну помоћ и интервенције у породици.

3. *Недостатак прецизне законске заштите.* Закон не предвиђа експлицитно:

- да се програм у ЦСР реализује уз сагласност родитеља,
- да се педагошка документација води одвојено од социјалних евиденција,
- јасну подјелу надлежности за стручни надзор и одговорност за квалитет програма.

4. *Недостатак стручног кадра.* Основна кадровска структура у ЦСР: социјални радници, правници, психолози (углавном у функцији социјалне заштите). Недостају лиценцирани васпитачи и друга стручна лица за рада са дјецом предшколског узраста.

5. *Нејасноћа у погледу практичне остварљивости* јер неразвијене јединице локалне самоуправе немају центре за социјални рад, већ њихову улогу најчешће преузима јединица локалне самоуправе, што додатно усложњава све претходно наведене недостатке.

Имајући у виду наведено, предлагемо измјене и допуне:

Члан 3, став 3 измијенити и допунити ставом:

измијенити:

„Центар за социјални рад може реализовати Програм предшколског васпитања и образовања као посебну организациону јединицу, искључиво уз сагласност родитеља, уз вођење одвојене педагошке документације, обезбјеђење лиценцираних васпитача и под стручним надзором Министарства и Завода.“

и допунити ставом

Члан 13, став 7 допунити:

„Јединица локалне самоуправе и ресорно министарство дужни су да обезбиједи финансијска средства и стручне кадрове за рад организационе јединице ЦСР која реализује предшколски програм.“

Члан 81 допунити новим ставом:

„Центар за социјални рад који реализује програм предшколског васпитања и образовања води педагошку документацију у складу са прописима за предшколске установе, одвојено од евиденција социјалне заштите, водећи рачуна о сходној примјени закона о заштити личних података дјеце и родитеља.“

Образложење:

Оваквим измјенама и допунама обезбјеђује усклађеност са: Конвенцијом о правима дјетета (чл. 5, 18, 28, 29), Протоколом 1 уз Европску конвенцију о људским правима (чл. 2), начелом најбољег интереса дјетета и начелом правне сигурности родитеља. Истовремено се спрјечава ризик од стигматизације дјеце и осигурава да ЦСР имају јасно дефинисану и ограничену улогу у образовању, без преклапања са функцијама социјалног надзора. Такође се јасније дефинише потреба испуњења услова за обављање дјелатности предшколског васпитања и образовања што подиже квалитет ове дјелатности и обезбјеђује заштиту интереса дјеце и родитеља.

III – члан 4

Члан 4. потребно је измијенити на начин да гласи:

„Циљ предшколског васпитања и образовања у Републици је подстицање цјеловитог развоја дјетета кроз активности примјерене узрасту, засноване на непосредном искуству, игри и интересовањима дјетета, уз поштовање његових права и пуно уважавање васпитно-образовне улоге и права родитеља.“

Оваквом формулацијом се:

1. прецизира да се ради о непосредном искуству примјереном узрасту,
2. наглашава поштовање родитељских права,
3. члан усклађује са Конвенцијом о правима дјетета (чл. 3, 5 и 29), са чл. 36. Устава РС и Првим протоколом уз Европску конвенцију о људским правима, члан 2. који прописује обавезу државе да мора поштовати право родитеља да обезбиједи образовање у складу са својим вјерским и филозофским убјеђењима.

Образложење: Тренутна формулација је преширока, сувише неодређена и ствара потенцијални ризик да дјеца буду изложена садржајима који нису примјерени њиховом узрасту, као и садржајима који су у колизији са ставовима родитеља.

IV – Члан 5. став 4.

Потребно је брисати дио „ослоњеног на традицију и културну баштину заједнице европских народа“.

Образложење: Културна баштина и традиција српског и других народа који живе у Републици Српској је богата и има континуитет који сеже много дубље у прошлост него што је то постојање заједнице европских народа.

V – Члан 6.

У члану 6. у дијелу става 3. „допринос породичном васпитању и социјалне интервенције усмјерене ка мање подстицајним условима у заједници уз поштивање најбољих дјечјих интереса“, потребно је уз социјалне интервенције додати „на захтјев родитеља“.

Ова исправка је неопходна јер је норма непрецизна и није јасно шта све обухватају „социјалне интервенције“, нити ко их спроводи и под којим условима. Није дефинисано шта се сматра „мање подстицајним условима“, те постоји ризик од произвољне процјене породица и њихове стигматизације.

Социјалне интервенције без јасне законске основе и сагласности родитеља су прекорачење члана 13. Устава РС – заштита приватног и породичног живота, затим члана 8. Европске конвенције о људским правима – право на приватност и породични живот.

Ова исправка је неопходна и због нове и непрецизно дефинисане улоге центара за социјални рад у систему предшколског васпитања и образовања, која може довести до конфузије и прекорачења надлежности овог органа.

VI – Члан 7.

Став 5. у члану 7. треба преформулисати на начин да гласи:

„Исхрана, њега, превентивно-здравствена и социјална заштита дјеце предшколског узраста обезбјеђују се у складу са законом и уз обавезну сагласност родитеља, осим у случајевима хитне мјере ради заштите живота и здравља дјетета, о чему се родитељи без одлагања обавјештавају.“

У најбољем интересу дјетета неопходно је надлежности у погледу превентивно-здравствене заштите строго ограничити на савјетодавне и неинвазивне медицинске мјере да би се избјегле ситуације да се у предшколским установама проводе медицинске интервенције које се могу водити само у здравственим установама.

Потребно је додати став 6. у члану 7. који може да гласи:

„Превентивно-здравствена заштита у смислу овог закона обухвата праћење раста и развоја, здравствено-хигијенске мјере и промоцију здравља дјеце, али не обухвата непосредно спровођење нити једне превентивне или друге медицинске мјере, која се врши у надлежним здравственим установама.“

На овај начин се обезбјеђује:

- Заштита родитељских права – родитељи задржавају првенствено право на одлуке о здрављу и социјалној заштити дјетета.
- Јасна процедура за установе – избегава се произвољно спровођење мјера без знања родитеља.

- Усклађеност са Уставом и Конвенцијом о правима дјетета – поштује се право на породичну приватност и обавеза државе да подржи, а не замијени родитеље.
- Увезивање са члановима 57. и 58. у којима се говори о задацима здравствених радника и доктора медицине.

VII – Члан 8. и члан 73. став 4.

У члану 8. став 2. и члану 73. став 4. потребно је брисати Протокол за заштиту дјеце од насиља, занемаривања и злостављања јер је то акт ниже правне снаге који се доноси ван парламента и прописаних процедура усвајања закона, те му се интегрисањем у текст закона не може дати већи правни значај од онога који фактички има.

VIII- Савјет за развој предшколског, основног и средњег васпитања и образовања и образовања одраслих

Главом II Нацрта закона предвиђено је савјетодавно тијело у области васпитања и образовања, а то је Савјет за развој предшколског, основног и средњег васпитања и образовања и образовања одраслих, што је потпуно сувишно по нашем мишљењу, с обзиром на надлежности Републичког педагошког завода. Овим се само дуплирају послови, за што нема реалног оправдања, чиме се, поред осталог, врши додатни и непотребни притисак на буџет Републике Српске, нарочито имајући у виду да чланови Савјета према Нацрту имају право на накнаду за рад у Савјету. Ограничење на два мандата спрјечава трајну концентрацију утицаја, али период од 10 година је доста дуг, што може створити затворен круг утицаја, нарочито уз право на накнаду. Финансијска зависност од Владе и Министарства може утицати на објективност препорука и довести до политичке или интересне инструментализације Савјета.

Надлежности Републичког педагошког завода регулисане су чланом 48. Закона о управи, а поредећи његов садржај са чланом 11. Нацрта закона, којим су регулисане надлежности Савјета, евидентно је да су надлежности Завода и Савјета у великој мјери сличне или исте.

Имајући у виду наведено, сматрамо да је Савјет сувишан и фактички непотребан орган, а ако је намјера законодавца усмјерена на побољшање квалитета предшколског васпитања и образовања кроз учешће стручних лица и представника највиших научних и академских тијела у друштву, она се могла постићи и учешћем ових лица у изради програма предшколског васпитања и образовања, о чему ће у наставку бити више ријечи.

IX Оснивање и престанак рада предшколске установе

У члану 17. Потребно је додатни став 4. који треба да гласи: „О свим промјенама у току обављања дјелатности, а нарочито оснивача или других услова које закон прописује а који могу бити од утицаја на дјецу, оснивач предшколске установе или

установа из члана 12. ст. 6. или 7. овог закона дужна је о насталим измјенама благовремено информисати родитеље.

Ово је неопходно у интересу правне сигурности и ради заштите права и интереса дјеце и родитеља.

Х – Организација и рад предшколске установе

У члану 18. Нису јасно разграничене разлике између вртића и клуба за дјецу, осим флексибилности у погледу просторних услова и забране коришћења назива „вртић“ у називу клуба за дјецу. Нацрт оставља правну празнину јер педагошка улога клуба за дјецу није јасно дефинисана, као ни ангажовање стручних кадрова, већ нацрт само упућује на нормативе и стандарде.

У интересу правне сигурности и ради заштите права и интереса дјеце и родитеља, потребно је прецизније нормативно уредити педагошку улогу и ангажовање стручног кадра у клубовима за дјецу.

Члан 19. став (6) Нацрта закона предвиђа: „Привредно друштво, односно самостални предузетник који у сједишту или организационој јединици обавља дјелатности различите од дјелатности играонице, а на овим мјестима намјерава почети обављање дјелатности играонице, није у обавези да играоницу региструје као посебну организациону јединицу.“

Ова одредба је спорна из разлога што на примјер, привредно друштво или самостални предузетник, чија је основна дјелатност организација рада кладионица и коцкарница, може несметано почети обављање дјелатности играонице, без обавезе да је региструје као посебну организациону јединицу.

То ствара безбједносни ризик за дјецу због близине неприкладних дјелатности и изостанка адекватне контроле јер приликом инспекцијског надзора видљива је само основна дјелатност, не и дјелатност играонице.

Потребно је прописати обавезу регистрације играонице као посебне организационе јединице ако је основна дјелатност неспојива радом са дјецом.

XI – Члан 20.

Прописује употребу видео надзора у предшколским установама. У вези са тим, неопходно је:

- прецизирати у закону да видео-надзор није дозвољен у просторијама гдје се дјеца пресвлаче или у тоалетима.
- увести обавезу обавјештавања родитеља о видео надзору и постављања обавјештења на видним мјестима.
- дефинисати рок чувања снимака, лица са приступом и обавезу вођења евиденције о приступу и разлозима приступа снимцима.
- предвидјети санкције за злоупотребу видео-надзора и података о дјечи, као и санкције за она правна лица која не предузму мјере заштите приватности дјеце сходно закону о заштити личних података БиХ.

XII – Члан 26.

Анализирајући члан 26. Нацрта закона који предвиђа врсте програма и основне принципе (цјеловити развојни програм, специјализовани, интервентни и компензациони програми, као и програм јачања родитељских знања), уочили смо да исти не садржи изричиту одредбу о контроли и провјери квалитета програма *прије њихове примјене*, као ни одредбе које омогућавају учешће родитеља у изради ових програма нити њихову информисаност о садржају истих.

Иако се у другим члановима (чл. 21, 80, 108–110) предвиђају годишњи програм рада, евалуација, стручни и инспекцијски надзор, ове одредбе се односе на накнадну контролу рада, а не на превентивну контролу нових програма.

Све наведено у пракси може довести до тога да се у предшколским установама реализују програми о чијем садржају родитељи немају никаква сазнања и који нису прошли адекватан систем стручног надзора и контроле садржаја прије њихове примјене.

Имајући у виду наведено, предлагемо:

Предлагемо да се у члан 26. додају два нова става сљедеће садржине:

„Прије почетка примјене сваког новог предшколског програма, установа је дужна доставити програм на стручну процјену и сагласност Републичком педагошком заводу, који у сарадњи са Министарством, врши стручну евалуацију и даје мишљење о усклађености програма са цјеловитим развојним програмом, педагошким стандардима и нормативима.“

„Након стручне евалуације у сарадњи са Министарством, мишљење Завода се објављује јавно ради прибављања мишљења и сугестија стручне јавности, родитеља, удружења грађана и других заинтересованих лица, након чега се може почети са његовом примјеном“

„Предшколски програм мора бити јавно доступан родитељима током цијелог времена његове примјене, о његовим измјенама родитељи морају бити благовремено обавијештени“.

XIII – Члан 28.

Прописује да специјализоване програме које „воде обучена физичка лица или правна лица регистрована за обављање дјелатности у области васпитања“. Ова одредба уводи правну несигурност јер није прецизирано да и та лица морају испуњавати услове из члана 73. став 1. нацрта. Та лица се ангажују, нису у радном односу, те се на њих овај члан не може примјенити.

У интересу правне сигурности и заштите најбољих интереса дјеце, члан 28. потребно је допунити ставом који ће јасно прописати услове које лица морају испунити (физичка и лица која се ангажују из другог правног лица регистраног за обављање дјелатности у области васпитања):

- да имају одговарајуће образовање, лиценцу или сертификат из области програма који реализују,
- да су психофизички способна за рад са дјецом, што се доказује љекарским увјерењем не старијим од шест мјесеци,
- да нису правоснажно осуђивана за кривична дјела против слобода и права грађана, службене дужности, полног интегритета, сексуалног злостављања и искориштавања дјетета, нити да се воде у Регистру лица правоснажно осуђених за кривична дјела сексуалне злоупотребе и искориштавања дјеце,
- да су упозната са основним правилима педагошког рада и заштите безбједности и права дјеце у складу са актом установе.

XIV – Члан 29.

У погледу интервентних програма, у ставу 2. потребно је додати и потребу обавјештавања родитеља, па овај став треба да гласи: „Мјере у оквиру програма из става 1. овог члана доноси директор установе непосредно по наступању елементарне непогоде и о томе обавјештава оснивача, Министарство и родитеље.“

У погледу компензационих програма постоји врло широка и неодређена формулација „...разноврсне дјелатности од превенције до сузбијања фактора који доводе до ускраћености подмиривања потреба.“ Ради прецизирања одредби које се тичу реализације ових програма, а ради заштите права и интереса дјеце и родитеља, члан 29. потребно је допунити ставовима:

„Компензациони програм мора садржати мјере које се односе искључиво на подршку дјетету и подстицање развоја у природном окружењу, без интервенција у породични живот које би задирале у права родитеља.“

„Интервентне и компензационе програме могу реализовати само лица која испуњавају услове за рад у предшколским установама.“

„За спровођење интервентних и компензационих програма, установа мора имати изричиту, писмену сагласност родитеља.“

XV– Члан 36

Нацрт у члану 36. и члану 111. став 1. тачка 7. директно условљава упис дјетета у предшколску установу лабораторијским налазима и вакциналним статусом. Ова одредба је спорна из више разлога:

1. Повреда права на приватност и заштиту личних података према Закону о заштити личних података БиХ („Службени гласник БиХ 12/25).

- а) вакцинални статус и лабораторијски налази су осјетљиви лични подаци према члану 4. и 9. Закона о заштити личних података БиХ,

b) обрада ових података дозвољена је само уз писмену сагласност родитеља или уз посебан законски основ са јасним механизмима заштите које нацрт не садржи.

2. Вакцинални статус и лабораторијски налази су повјерљив, лични податак и неовлашћено откривање ових података трећим лицима супротно је члану 8. Европске конвенције о људским правима и члану 16. Конвенције о правима дјетета.

3. Ограничење права на образовање је супротно члану 38. Устава Републике Српске, члана 28. Конвенције о правима дјетета и члана 2. Протокола 1. Европске конвенције о људским правима и представља индиректну дискриминацију.

4. Супротност другим прописима и јавним политикама. Наиме, Закон о заштити становништва од заразних болести републике Српске превиђа обавезну вакцинацију дјеце али и предвиђа изузетак од правила у случају постојања контраиндикација. Затим, Република Српска је као стратешки циљ дефинисала повећање обухвата дјеце предшколским васпитањем, а оваква одредба без алтернатива и изузетака ће директно смањити обухват дјеце.

Имајући у виду све наведено, предлажемо да се став 1. члана 36. формулише на начин да гласи:

„Упис дјетета у предшколску установу врши се на основу *потврде изабраног доктора медицине* да је дијете здраво и способно за похађање програма предшколског васпитања и образовања, као и на основу извода из матичне књиге рођених и увјерења о пребивалишту у папирном облику.

Овом измјеном би се обезбиједила заштита приватности и повјерљивих медицинских података малољетних лица што представља законску обавезу коју предвиђа домаће законодавство и међународни стандарди.

Члан 36. отвара и питање електронског уписа који није усклађен са новим Законом за заштиту личних података БиХ, који прописује нарочиту заштиту приватности малољетних лица и изричиту, засебну писмену сагласност родитеља за сваку обраду осјетљивих података о личности дјетета.

Електронски упис отвара бројна правна питања, јер родитељи тим уписом дају сагласност за дигиталну обраду података о дјетету, а нису довољно информисани који тачно подаци о дјетету се уносе у информациони систем Министарства просвјете и културе. При упису се врши спајање различитих евиденција тзв. (*data matching*) јер се: повезују подаци из најмање двије државне евиденције; обрађују и осјетљиви подаци (лични, здравствени...) и ради се о малољетним лицима, што све захтјева строго прописане услове начина прикупљања, обраде, процјену ризика од могуће злоупотребе, мишљење Агенције за заштиту личних података, те строга правила о чувању и заштити података кроз систем енкрипције и одвојеног чувања ових података, ограниченог приступа и логовања сваког приступа.

С обзиром на наведено, ова обрада представља високоризичну обраду података која захтијева:

- Израду процјене утицаја на приватност;
- Успостављање посебних техничких и организационих мјера заштите;
- Формализовану и документовану сагласност родитеља за сваки поступак преузимања и повезивања података.

Зато је неопходно посебним чланом прописати посебне одредбе за електронски упис и евентуално спајање података имајући у виду претходно наведено, а поштујући Закон о заштити личних података БиХ, уз посебно наглашавање да родитељи морају дати засебну и изричиту писану сагласност за обраду свих података о дјетету садржаних у различитим системима евиденције.

XVI–Члан 38.

Овај члан веома широко поставља овлашћења установе у погледу исхране, његе, превентивно-здравствене и социјалне заштите дјеце у предшколској установи, без јасно дефинисаних граница и процедура што може довести до проблема у пракси, а нарочито у погледу заштите података које ће установа прикупљати на овај начин. На овај начин предшколска установа залази у домен надлежности здравствених и социјалних установа иако није лиценцирана за обављање такве врсте послова.

Предлажемо да се у овај члан дода још један став који ће гласити:

„Предшколска установа врши активности исхране, његе и превентивно-здравствене заштите дјеце само у обиму неопходном за очување здравља и безбједности дјеце док бораве у установи, уз информисани пристанак и сагласност родитеља за сваку хитну медицинску мјеру и обраду осјетљивих података које установа прикупи на овај начин.“

XVII – Члан 47.

Неопходно је допунити клаузулом о информисаности и сагласности родитеља да њихова дјеца учествују у реализацији програма, пројеката, истраживања или других активности невладиних организација, установа или физичких лица.

Нацрт у ставу 1. овог члана предвиђа клаузулу да се од родитеља не могу наплаћивати средства, а не предвиђа много важнију претпоставку за остваривање ових активности, а то је информисаност родитеља о садржају тих програма и њихова сагласност за учествовање дјетета у истим.

XVIII – Члан 50.

Став 4. тачка 4. „подручја рада психолога“ обухватају између осталог и рад са дјецом и родитељима, документовање и аналитичко-истраживачки рад. У складу са наведеним, обзиром да је ријеч о осјетљивим и личним подацима дјеце и родитеља, потребно је прописати и допунске услове за обраду и прикупљање ових података:

У члану 50. након дефинисања подручја рада психолога, додати нове ставове:

„Аналитичко-истраживачки рад психолога мора се спроводити уз примјену мјера заштите личних података у складу са Законом о заштити личних података БиХ, уз обавезну анонимизацију и псеудонимизацију података при изради аналитичких и статистичких извјештаја.“

„Укључивање података дјетета у интерна или екстерна истраживања могуће је само уз претходну писану сагласност родитеља или старатеља.“

„Психолошка документација и подаци који садрже осјетљиве личне податке малољетних лица чувају се одвојено, са ограниченим приступом и евиденцијом приступа, и бришу се по истеку рока утврђеног правилником предшколске установе, у складу са прописима о заштити личних података.“

Слично је са **ставом 6. тачка 8.** који регулише подручје рада социјалног радника, гдје је неопходно додати тачку 9. која гласи: „Аналитичко-истраживачки рад, документовање и евиденција у области социјалне заштите дјеце врши се уз примјену мјера заштите личних података у складу са Законом о заштити личних података БиХ, уз анонимизацију података у извјештајима, ограничен приступ осјетљивим подацима и писану сагласност родитеља за кориштење података дјетета у истраживачке сврхе.“

XIX – Члан 57.

Члан 57. широко поставља задатке здравственог радника, те је нужно нагласити да су задаци у дијелу који се тиче бриге о дјечи ограничени само на очување здравља и безбједности дјеце док бораве у установи, уз информисани пристанак и сагласност родитеља за сваку врсту антропометријских мјерења и прикупљања података о расту и развоју дјеце.

XX – Члан 61.

У члану 61. став 2. тачка 2. послове рачуновође обавља лице које има „стручно звање у области друштвене науке, пословање и администрација и право, поље пословање и администрација.“

Рачуноводствене послове обављају лица која су завршила економски или факултет у области менаџмента и та лица имају стручна звања о области друштвене науке, економија и пословање.

Ова напомена је више техничке природе јер приликом расписивања конкурса може доћи до тешкоћа јер поље администрација и право не постоји у економским наукама.

XXI – Члан 81. – Вођење педагошке документације

Члан 81. прописује вођење педагошке документације у писаном и електронском облику. Педагошка документација обухвата личне, повјерљиве и осјетљиве податке о дјечи, те за електронско вођење документације важи све наведено и за електронски упис, и то:

- Израду процјене утицаја на приватност;
- Успостављање посебних техничких и организационих мјера заштите;
- Формализовану и документовану сагласност родитеља за сваки унос података у различите видове евиденције.
- Потребно је на захтјев родитеља омогућити брисање свих личних и повјерљивих података о дјетету са чијом електронском обрадом родитељи нису сагласни.

XXII – Члан 89. Надлежности директора

У члану 89. став 1. тачка 16. треба да стоји:

„обезбјеђује *услове* за заштиту права дјетета, заштиту здравља и његове безбједности и сигурности у предшколској установи“.

Став 1. тачка 24. треба да стоји: „о сваком кршењу права дјеце, посебно о свим облицима насиља над дјецом, одмах обавјештава родитеља/е и надлежне институције“.

XXIII – Чланови 96, 97 и 98. - Савјет родитеља

Према нацрту Савјет родитеља је савјетодавни орган који нема никакав утицај на кључна питања, нити учешће у процесу доношења одлука, нити има право увида у одлуке управног одбора.

Имајући у виду да се у педагошкој пракси и међународним смјерницама партнерство са породицом се сматра основом за:

- остваривање најбољег интереса дјетета,
- усклађивање породичног и институционалног васпитања,
- развијање повјерења и сарадње између установе и родитеља,
- оснаживање родитељских компетенција и укључивање у процес учења.

Што је посебно наглашено у релевантним међународним актима на које се законописац позива:

- *Конвенција УН о правима дјетета* (чл. 5, 18, и 29), према којој родитељи имају примарну одговорност за развој дјетета, држава подржава родитеље у вршењу родитељских права и дужности, образовање треба да припреми дијете за активан живот у друштву уз поштовање породичних и културних вриједности.
- Оквир за квалитетно рано образовање и васпитање – ЕУ (ЕСЕС Quality Framework, 2014), у којем је наведено да је партнерство са породицом један од пет кључних стубова квалитета.
- Препоруке UNESCO и UNICEF-а у области раног предшколског образовања које предвиђају да институције морају активно укључивати родитеље у планирање, праћење и евалуацију програма.

Стога, узимајући у обзир наведено, као и чињеницу да је уставно право и дужност родитеља да брину о здрављу, васпитању и образовању, предлажемо да се улога Савјета редефинише и омогући родитељима активно учешће у одлукама које се тичу предшколског васпитања и образовања своје дјеце.

Приједлози за побољшање учешћа родитеља:

- Увести **обавезу да управни одбор разматра мишљење Савјета родитеља** прије доношења одлука о кључним питањима (програм рада, исхрана, здравствена заштита, безбједност)
- Прописати **обавезно достављање извјештаја и дневног реда управног одбора Савјету родитеља** ради правовременог реаговања.
- Омогућити **присуство представника Савјета родитеља на сједницама управног одбора** са правом дискусије (без или са ограниченим правом гласа).
- Прописати увођење **обавезе консултативне јавне расправе са родитељима** прије увођења нових програма или значајних измјена у раду установе.
- Дефинисати **рокове за одговор управног одбора на иницијативе Савјета родитеља**, што би повећало ефективност комуникације.

Додати став да у оним предшколским установама у којима није формиран Савјет као посебно тијело, родитељи морају бити обавијештени на други начин о свим битним питањима из домена рада и управљања предшколском установом и мора има се омогућити активно учешће у битним одлукама које се непосредно тичу дјеце.

Надамо се да ћете све наведене примједбе узети у разматрање приликом израде приједлога закона. За све додатне информације, стојимо на располагању.

С поштовањем,

за Удружење грађана „Родитељи ЗА права дјеце“

/мр Јелена Сарафијан/